

tor Josep Maria Roca llegí el seu erudit treball: *L'estudi General de Lleyda*. Fou una important conferència, llegida fragmentàriament a la sala d'Actes de la Pàtria de Lleida; conferència que es publicà per la *Il·lustració Catalana*, ornada amb un substanciós pròleg de l'Il·lustre Professor i Mestre en Gai Saber Josep Franquesa i Gomis. En aquest pròleg, vanagloria l'obra privilegiada realitzada pels cercadors de veritats històriques documentades, "...per aquestos homes abnegats y modestos, quasi cada nació en té un que altre, que, després d'anys y anys de recerques y reculls de documents sospesantlos y aclarintlos amb criteri y consciència rectes, ofereixen al fi a son país tota la seva història." En la conferència de què es tracta, el doctor Josep Maria Roca, després de dedicar un gloriós record als primers centres intel·lectuals dels temps del Cristianisme, que foren les institucions religioses, *mereixedores de la nostra veneració i agraïment, car si deixaren estela de Santedat, també en deixaren de Saviesa*, explica, amb els més ínfims detalls, la creació de l'Estudi General de Lleida, en començar el segle XIVè, degut, com escriu Franquesa, "a la iniciativa del rei Jaume II. Ell havia d'ésser. Rey piadós com a germà d'una santa y com espòs de l'excelsa y humil Elisenda, fundadora del Monestir de Pedralbes, havia merescut el sobrenom de *Just y de Pare del seu poble*, y així com tingué la sort de veure la pàtria arribada al pinacle de la glòria, amb lo domini del Mediterrani per les conquestes de Sardenya y de l'extrem Orient, així desitjà veurela al cim de la cultura de son temps, protegint les lletres, fomentant les Arts y creant un Centre universitari on pogués concórrer la joventut de tots los països y que fins atragués a la de l'estranger." I ara, complementem-ho amb un paràgraf del doctor Roca: "Ell fou qui "quan té la seva terra en pau e en dretura que de nuit o de jorn, pot tothom anar lo coll carregat de moneda, que non trobarà negun que dany li faça", institueix l'Estudi general de Lleyda, donant un cervell integralment organitzat y amb perfecte funcionament als seus pobles, perquè palesessin oficialment al món que si la Confederació tenia força y enginy y diners y voluntat, també tenia intel·ligència."

El "IV Congrés de Metges de Llengua Catalana", celebrat, com s'ha esmentat, a Girona, en 1921, ens proporciona una fita a tenir en compte per a assenyalar la decisió presa pel nostre biografiat: ja que, malgrat la seva assistència entusiasta i la seva valuosa col·laboració a aquell Congrés, no prengué part en les deliberacions suscitades en la Secció de Sifiliografia i Dermatologia ni en les originades per una Ponència de les mateixes especialitats que, com s'ha esmentat, eren les que, amb tant de fluïment com exemplaritat, practicava.

Deixà d'exercir la Medicina, no per esgotament ni per no posseir la imprescindible força d'adaptació a les novelles i incessants aportacions, passades, però, pel sedàs del fruit de l'observació ben feta i d'un criteri clar agermanat amb un eclecticisme modèlic: gaudia d'un nom eminent i d'exemplar honorabilitat entre el públic que el sol·licitava, i havia assolit el respecte i la consideració dels seus companys. No es tractava, tampoc, del ja llegendari *metge vell*, d'aquell que arriba a considerar-se atùit, en alguns moments, més que per les xacres que el poden molestar, conseqüència natural del treball intens efectuat, que sempre ha considerat gloriador i, per tant, reconfortador, pels desenganys rebuts, sobretot, dels qui ha creat científicament; dels qui, en moments d'excelsa sinceritat, l'han anomenat el seu mestre, i a més, per les malifetes dels *arribistes*